

Aile Gereksinimlerini Belirleme Aracının Geçerlik ve Güvenirliğinin Güncellenmesi*

Atilla Cavkaytar**
Anadolu Üniversitesi

Avşar Ardiç***
Ege Üniversitesi

Veysel Aksoy****
Pamukkale Üniversitesi

Öz

Yetersizliği olan bireylerin ailelerinin gereksinimlerinin karşılanması son derece önemlidir. Ailenin gereksinimlerinin belirlenmesi ve bu gereksinimlerin giderilmesi için gerekli hizmetlerin planlanması ya da var olan hizmetlerin geliştirilmesi, hem yetersizliği olan çocukların gelişimine yardımcı olacak hem de hizmetler için ayrılan kaynakların daha verimli kullanılmasına olanak sağlayacaktır. Bu çalışma, Türkiye'ye uyarlaması Sucuoğlu (1995) tarafından yapılmış olan Aile Gereksinimlerini Belirleme Aracı'nın (Family Need Survey) değişen koşullar altında geçerlik ve güvenirliliğinin yeniden değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu nedenle Aile Gereksinimlerini Belirleme Aracı (AGBA) MEB Eğitim Uygulama Okulları'nda eğitim alan, orta ve ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan çocukların ailelerine uygulanmıştır. AGBA'nın geçerliliğinin değerlendirilmesinde açımlayıcı faktör analizi kullanılırken aracın güvenirliliği test-tekrar test ve iç tutarlılık temelinde incelenmiştir. AGBA'nın 29 madde ile geçerli ve güvenilir bir araç olarak kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Zihinsel yetersizlik, Aile Gereksinimleri Belirleme Aracı

Abstract

Meeting the needs of families of individuals with disabilities is definitely important. The planning of the necessary services for identifying and meeting family needs or coordinating the existing services for meeting these needs will both contribute to the development of children with disabilities and provide for the effective use of resources. This study aims to reevaluate the validity and reliability of the Family Needs Survey under changing conditions, which was originally adapted for Turkish by Sucuoğlu (1995). The Survey was administered to families whose children with disabilities received education from Educational Practice Schools. While the validity of FNS was assessed with exploratory factor analysis, the reliability was tested via the test-retest method and internal consistency coefficient. Results showed that the survey could be used as a valid and reliable measure for family needs under 29 items.

Key Words: Intellectual disabilities, Family Needs Survey

*Bu çalışma TÜBİTAK (110K255) ve Anadolu Üniversitesi tarafından desteklenen (1005E102) "Aile Bilgi ve Destek Eğitim Programı, e-ABDEP: Zihinsel Yetersizliğe Sahip Çocuğu Olan Ebeveynlerin Eğitiminde Çevrimiçi Bilgilendirme ve Destek Hizmetleri Etkinliği" adlı proje kapsamında gerçekleştirilmiştir.

**Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü, Eskişehir, E-posta: acavkayt@anadolu.edu.tr

***Yrd. Doç. Dr., Ege Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü, İzmir, E-posta: avsar.ardic@ege.edu.tr

****Öğr. Gör. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü, Denizli, E-posta: vaksoy@pau.edu.tr

Aile hem yetersizliği olan bireylerin hem de normal gelişim gösteren bireylerin gelişiminde önemli sorumluluklar üstelenen sosyal bir kurumdur. Ancak ailenin yetersizliği olan bireylerin yaşamında daha önemli bir rol oynadığı ve bu rolün bireyin gelişimindeki önemi göz ardı edilemeyecek kadar açıktır. Yetersizliği olan bireylerin ailelerinin sağlıklı işlevlere sahip olması yetersizliği olan bireyin gelişimine önemli katkılar sağlayabilmektedir. Genel psikoloji alan yazını ve yetersizliği olan çocuklar üzerine yapılan çalışmalar ailenin işlevlerini yerine getirememesi durumunda yetersizliği olan bireylerin bilişsel, davranışsal ve sosyal gelişimlerinin etkilendiğini göstermektedir (Gupta ve Singhal, 2005). Bu nedenle, ailenin genel gereksinimlerinin belirlenmesi ve bu gereksinimlere yönelik aile eğitim programlarının hazırlanması ailenin sağlıklı bir işleyişi sürdürmesi açısından önemlidir. Yetersizliği olan bireylerin gereksinimlerinin karşılanmasında aile eğitimi ve destek programlarının önemi özel eğitim alanında yaygın bir şekilde kabul edilmektedir. Bu nedenle, yetersizliğe sahip birey ailelerinin gereksinimlerinin belirlenmesi, eğitim programlarının içeriğinin ve gerekli hizmetlerin uygun şekilde verilebilmesi açısından son derece önemlidir (Sucuoğlu, 2001).

Ailelerin gereksinimlerinin doğru belirlenmesi hazırlanan aile eğitimi ve destek programlarının ailenin gereksinimleri ile örtüşmesine ve bu programların etkililiğine ve verimliliğine katkı sağlamaktadır. Aile gereksinimlerinin belirlenmesi ailelerin gerçek gereksinimlerine ulaşılmasına ve programların bu temelde yapılandırılmasına olanak sağlaması nedeniyle aileleri bu programlara etkin katılımları için cesaretlendirmektedir (Bailey ve Simeonsson, 1988).

Ailenin gereksinimlerinin belirlenmesinin standartlaştırılmış bir araç ile yapılması aileler için yapılandırılacak hizmetlerin daha etkin ve verimli olmasına olanak sağlamaktadır. Ailenin gereksinimlerinin daha etkin ve güvenilir bir şekilde belirlenmesi amacıyla Bailey ve Simeonsson (1988), Aile Gereksinimlerini Belirleme Aracı'nı (Family Need Survey) geliştirmişlerdir. Aile Gereksinimlerini Belirleme Aracı (AGBA) özgün formunda altı faktör altında toplanan 35 maddeden oluşmaktadır (Bailey ve Simeonsson, 1988). AGBA'nın özgün formunu oluşturan altı faktör şunlardır; (a) bilgi gereksinimi, (b) destek gereksinimi, (c) çevreye açıklama gereksinimi, (d) toplumsal hizmetler, (e) maddi gereksinimler ve (f) aile işleyişi. Bailey ve Simeonsson tarafından geliştirilen AGBA'nın özgün formunda bilgi gereksinimi faktörü yedi (1., 2., 3., 4., 5., 6. ve 7. maddeler), destek gereksinimi faktörü sekiz (8., 9., 10., 11., 12., 13., 14. ve 15. maddeler), çevreye açıklama faktörü beş (16., 17., 18., 19. ve 20. maddeler), toplumsal hizmetler faktörü beş (21., 22., 23., 24. ve 25. maddeler) ve aile işleyişi faktörü dört (32., 33., 34. ve 35. maddeler) maddeden oluşmaktadır. AGBA, 34 ebeveyne uygulanmış ve veriler anne ve babalar temelinde ayrı ayrı analiz edilmiştir. Bailey ve Simeonsson, özgün çalışmalarında AGBA'nın geçerlik ve güvenilirliği ile ilişkili olarak sadece test tekrar test güvenilirliği analizini rapor etmişlerdir. Özgün çalışmada test tekrar test güvenilirliği aynı katılımcılara AGBA'nın altı ay sonra uygulanması ile gerçekleştirilmiştir. Bu uygulama sonunda elde edilen veriler analiz edilmiş ve AGBA'nın anneler için test tekrar test güvenilirlik katsayısı .67 iken babalar için bu katsayı .81 olarak hesaplanmıştır (Bailey ve Simeonsson).

Bailey ve Simeonsson (1988) tarafından geliştirilen AGBA, Sucuoğlu tarafından 1995 yılında geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılarak Türkçeye uyarlanmıştır. AGBA'nın 35 madde olan madde sayısı uyarlama çalışmaları sırasında dini içerik taşıyan bir maddenin çıkarılması ile 34 maddeye indirilmiştir (Sucuoğlu, 1995). Böylece aracın geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 34 madde üzerinden gerçekleştirilmiştir. Uyarlama çalışması için veriler zihinsel ve otistik yetersizliği olan bireylerin ebeveynlerinden toplanmış ve toplanan bu veriler AGBA'nın faktör yapısını ortaya çıkarmak için faktör analizi ile analiz edilmiştir (Sucuoğlu). Faktör analizi sonrasında aracın faktör ve madde sıralaması faktörün toplam varyansı açıklama oranı temel alınarak tekrar düzenlenmiştir. Takip eden bölümde yer alan iki uyarlama arasındaki karşılaştırmalar Sucuoğlu (1995) tarafından yapılan madde sıralaması temel alınarak gerçekleştirilmiştir.

Sucuoğlu (1995) tarafından yapılan uyarlama çalışmasında AGBA'nın özgün formundaki gibi altı faktörlü yapısını koruduğu görülmüştür. Bu altı faktörlü yapı toplam varyansın %68.1'ini açıklamaktadır. AGBA'nın Türkçe uyarlamasının birinci faktörü maddi gereksinimler faktörüdür ve toplam varyansın % 33'ünü açıklayan

beş maddeden oluşmaktadır (1., 2., 3., 4. ve 5. maddeler). AGBA'nın ikinci faktörü toplam varyansın % 10.4'ünü açıklayan diğerlerine açıklama yapma faktörüdür ve dört maddeden oluşmaktadır (6., 7., 8. ve 9. maddeler). AGBA'nın üçüncü faktörü olan bilgi gereksinimi toplam varyansın % 9.2'sini açıklayan toplam dört maddeden oluşmaktadır (10., 11., 12. ve 13. maddeler). Aracın dördüncü faktörü aile işleyişi faktörüdür. Bu faktör toplam varyansın % 5.9'unu açıklayan dört maddeden oluşmaktadır (15., 16., 17. ve 18. maddeler). AGBA'nın Türkçe uyarlamasının beşinci ve altıncı faktörü sırasıyla destek gereksinimi ve toplumsal servisler faktörleridir. Destek gereksinimi faktörü toplam varyansın % 5.3'ünü açıklamakta ve dört maddeden oluşmaktadır (19., 20., 21. ve 22. maddeler). Toplumsal servisler faktörü ise toplam varyansın % 4.3'ünü açıklamakta ve iki maddeden oluşmaktadır (23. ve 24. maddeler). Sucuoğlu, AGBA'nın Türkçe uyarlamasının güvenilirliğini iç tutarlık katsayısı ile rapor etmiştir. AGBA'nın tüm maddeleri için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .90'dır. Sucuoğlu tarafından gerçekleştirilen uyarlama çalışması sonucunda AGBA, özgün formundaki altı faktörlü yapısını korusa da madde sayısı 35 maddeden 24 maddeye düşmüştür.

AGBA'nın geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları farklı özür grupların üzerinden de incelenmiş ve aracın güvenilir ve geçerli olduğu görülmüştür (Akçamete ve Kargın, 1996). Akçamete ve Kargın (1996) işitme yetersizliği olan çocukların annelerinin gereksinimlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarında Sucuoğlu (1995) tarafından son hali verilen formu kullanarak AGBA'nın faktör yapısını ve güvenilirliğini tekrar incelemişlerdir. Akçamete ve Kargın tarafından gerçekleştirilen çalışmada ölçeğin madde sıralaması değiştiği gibi faktör yapısı ve faktör yükleri de değişmiştir. Ancak AGBA yine altı faktörden oluşan yapısı korunmuştur. Bu altı faktör toplam varyansın % 62.4'ünü açıklamaktadır. Sucuoğlu'nun gerçekleştirdiği çalışmaya göre Akçamete ve Kargın'ın çalışmasında AGBA'nın altı faktörünün toplam varyansı açıklama oranı % 5.7 oranında düştüğü görülmektedir. Bunun yanı sıra, Akçamete ve Kargın tarafından işitme yetersizliği olan bireylerin anneleri ile yapılan çalışmada faktör yüklerinin Sucuoğlu (1995) tarafından gerçekleştirilen uyarlama çalışmasındaki faktör yüklerine göre daha düşük olduğu ve AGBA'nın altı faktörü altında yer alan toplam madde sayısının da değiştiği görülmüştür. Akçamete ve Kargın'ın çalışmasında maddi gereksinimler faktörünü oluşturan maddeler Sucuoğlu'nun uyarlama çalışmasında ki maddeler ile aynı maddelerdir (1., 2., 3., 4. ve 5. maddeler). Akçamete ve Kargın'ın çalışmasında diğerlerine açıklama yapma gereksinimi faktörü üç madden oluşurken (6., 7. ve 8. maddeler) Sucuoğlu'nun çalışmasında bu faktörün dört maddeden oluştuğu görülmektedir. Sucuoğlu'nun uyarlama çalışmasında bu faktör altında yer alan 9. madde, Akçamete ve Kargın'ın çalışmasında aile işleyişi faktörü altında yer almıştır. Böylece Sucuoğlu'nun çalışmasında dört maddeden oluşan aile işleyişi faktörü Akçamete ve Kargın'ın çalışmasında beş maddeden oluşmuştur (9., 15., 16., 17. ve 18. maddeler). Akçamete ve Kargın'ın çalışmasında bilgi gereksinimi faktörü dört maddeden oluşurken (10., 11., 12. ve 13. maddeler) bu faktör Sucuoğlu'nun uyarlama çalışmasında beş maddeden oluşmaktadır (10., 11, 12., 13., ve 14. maddeler). Akçamete ve Kargın'ın çalışmasında 14. madde destek gereksinimi alt faktörü altında yer almıştır. Sucuoğlu'nun uyarlama çalışmasında destek gereksinimi faktörü dört maddeden oluşurken Akçamete ve Kargın'ın çalışmasında iki maddeden oluşmaktadır (14. ve 19. maddeler). Sucuoğlu'nun çalışmasında destek gereksinimi faktörü altında yer alan 20., 21. ve 22. maddeler Akçamete ve Kargın'ın çalışmasında toplumsal servisler alt faktörü altında gruplanmışlardır. Böylece Akçamete ve Kargın'ın çalışmasında toplumsal servisler faktörü, Sucuoğlu'nun çalışmasında iki maddeden oluşmasına rağmen, beş maddeden oluşmaktadır (20., 21., 22., 23. ve 24. maddeler).

Akçamete ve Kargın (1996), AGBA'nın güvenilirlik çalışmasını iç tutarlılık yöntemi ile incelemişlerdir. Aracı oluşturan faktörlerin hepsi için ayrı ayrı Cronbach alfa formülü ile hesaplanan güvenilirlik katsayıları rapor edilmiştir. Bu katsayılar şu şekildedir: (a) Ailenin işleyişi faktörü için .79, (b) maddi gereksinimler faktörü için .78, (c) bilgi gereksinimi faktörü için .82, (d) diğerlerine açıklama gereksinimi faktörü için .83, (e) toplumsal servisler faktörü için .60 ve (f) destek gereksinimi faktörü için .43. Aracın tüm maddeleri için iç tutarlılık katsayısı rapor edilmemiştir.

AGBA, 1995'de ilk kez Türkçe'ye uyarlama çalışmasından bu yana ülkemizde özel eğitim alanında bir takım değişiklikler olduğu görülmektedir. 1997 yılında yürürlüğe konulan 573 sayılı Kanun Hükmünde

Kararname (KHK) ve bu KHK ile ilintili olarak çıkartılan yönetmeliklerle özel gereksinimli çocukların eğitim gereksinimlerinin karşılanmasında özel sektör kuruluşlarına devlet tarafından sağlanan yaygın maddi destekler söz konusudur. Bu durum daha fazla sayıda özel gereksinimli bireyin farkına varılması, okullaşması ve bahse konu özel sektör kurumlarınca eğitilmeleri sonucunu ortaya çıkartmıştır. Ayrıca, yönetmelikler gereği özel gereksinimli bireylerin okullaşma oranındaki artışla birlikte aileler bu kurumlardan bir takım destekler de almaya başlamışlardır. Özel eğitim öğretmeni yetiştiren yüksek öğrenim kurumlarının sayılarındaki artış beraberinde alanda çalışan daha fazla uzman meslek elemanının olması sonucu doğurmuştur. Tüm bu nedenlerle geçen süre boyunca alanda yaşanan değişimlerin ailelerin gereksinim algılarında da değişime yol açmış olması mantığa uygundur. Geçen süreçte yaşanan değişimlerin gereksinimlere olası etkisini dikkate alarak ölçüm yapabildiği bir aracın bilimsel çalışmalarda daha geçerli ve güvenilir bilgiler sağlayacağı düşünülmektedir. Alanda gerçekleştirilen çalışmalarda ailelere yönelik hizmetlerde gereksinimlerin doğru belirlenmiş olması ekonomik katkılarının yanı sıra hizmet alanların doyum ve memnuniyet düzeylerine de etki ederek çalışmaların etkililiğine ve verimliliğine katkı sağlayacağı umulmaktadır. Tüm bu nedenlerle, bu çalışmanın amacı görülme sıklığı yüksek olması nedeniyle zihinsel yetersizliği olan bireylerin ebeveynlerinden toplanan veriler ile AGBA'nın Türkiye'nin değişen koşulları altında geçerlik ve güvenilirliğinin yeniden incelenmesi olarak belirlenmiştir. Aile gereksinimlerinin daha belirgin bir şekilde ortaya çıkması amacıyla zihinsel yetersizliği orta ve ağır düzeyde olan bireylerin ebeveynlerinden veri toplanmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma Bailey ve Simeonsson (1988) tarafından geliştirilen ve Sucuoğlu (1995) tarafından Türkiye uyarlaması yapılan Aile Gereksinimlerini Belirleme Aracı'nın (AGBA) geçerlik ve güvenilirliğini belirlemek amacıyla yapılmıştır. AGBA, 35 maddeden oluşan 3'lü likert tipi bir araçtır. AGBA, "1" (kesinlikle hayır), "2" (emin değilim) ve "3" (kesinlikle evet) şeklinde derecelendirilmiştir. AGBA, tersine puanlanan maddeler içermemektedir.

AGBA'nın geçerlik ve güvenilirliğinin yeniden değerlendirilmesinde Sucuoğlu (1995) tarafından yapılan uyarılama temel alınmıştır. Bazı maddelerde yapılan değişiklikler aracın ilk uyarılmasını gerçekleştiren araştırmacıların görüşüne sunulmuş ve araca son hali verilmiştir.

Çalışma Grubu

AGBA, Türkiye'nin altı ilinde MEB Eğitim Uygulama Okulları'nda eğitim alan orta ve ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan çocukların ailelerine uygulanmıştır. Aracın uygulamasında araştırmacılar görev almış ve okuma yazma bilmeyen ebeveynlere araç doğrudan okunarak uygulanmıştır. Bu uygulama sonunda altı ilden toplam 248 katılımcıya ulaşılmıştır. Katılımcılar tarafından doldurulan formlar incelendiğinde istatistiksel olarak kullanılabilir olan 219 form ile istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. AGBA'nın uygulandığı iller şunlardır; Ankara (n = 59), Denizli (n = 30), Eskişehir (n = 34), İstanbul (n = 53), İzmir (n = 17), Muğla (n = 26). Katılımcıların illere ve anne-baba olma durumlarına göre dağılımları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1

Katılımcıların Ebeveynlik Durumları ve İllere Göre Dağılımları

	Ankara	Denizli	Eskişehir	İstanbul	İzmir	Muğla	Toplam
Anne	35	25	25	36	13	17	151
Baba	24	5	9	17	4	9	68
Toplam	59	30	34	53	17	26	219

Katılımcıların yaş ortalaması 41.18 ve standart sapması 6.59'dur. Katılımcıların yaş ortalamaları ve standart sapmaları ebeveynlik durumuna göre de hesaplanmıştır. Annelerin yaş ortalaması 39.85 ve standart sapması 5.89 iken babaların yaş ortalaması 44.38 ve standart sapması 6.62'dir. Tablo 2'de araştırmaya katılan katılımcıların medeni halleri ve eğitim durumları verilmiştir.

Tablo 2

Katılımcıların Ebeveynlik Durumlarına Göre ile Medeni Halleri ve Eğitim Düzeyleri Frekans Tablosu

	Medeni Hal			Eğitim Düzeyleri				
	Evli	Bekar	Okuryazar Değil	Okuryazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Yüksekokul
Anne	139	12	14	8	77	9	34	9
Baba	60	3	1	2	30	11	15	5
Toplam	199	15	15	10	107	20	39	14

Verilerin Analizi

AGBA'nın yapı geçerliğini belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğunu belirlemek amacıyla Kaiser Meyer Olkin (KMO) testi ve Bartlett Küresellik testi uygulanmıştır. Faktörleşme için madde faktör yükü .32 olarak belirlenmiştir. AGBA'nın kaç faktörlü yapıya sahip olduğunun belirlenmesinde yamaç-birikinti grafiği (screeplot) ve her faktörün toplam varyansa katkısı temel alınmıştır. Son olarak, AGBA'nın faktör desenini ortaya koymak için temel bileşenler analizi ve dik döndürme yöntemlerinden maksimum değişkenlik (varimax) uygulanmıştır. Bu aşamadan sonra yapı geçerliği madde analizi ile incelenmiştir. Yapı geçerliğinin değerlendirilmesinde madde toplam puan korelasyonu yöntemi kullanılmıştır. Madde toplam puan korelasyonunda anlamlık düzeyi olarak 0.05 kabul edilmiştir. Cronbach Alfa Katsayısı, AGBA'nın tümü ve AGBA'yı oluşturan alt ölçekler için ayrı ayrı hesaplanmıştır.

Test tekrar test güvenirliliği AGBA'nın ilk uygulamasından altı ay sonra tekrar uygulanarak test edilmiştir (n = 30). Bu süre aracın özgün formunda da aynıdır (Bailey ve Simeonson, 1988). Bu iki uygulamadan elde edilen veriler ile Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Test tekrar test güvenirliliği hem toplam puan hem de alt ölçekler için ayrı ayrı analiz edilmiştir.

Bulgular

AGBA Açımlayıcı Faktör Analizi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

AGBA'nın yapı geçerliğini belirlemek amacıyla yapılan açımlayıcı faktör analizi ile araçta yer alan maddelerin ailelerin gereksinimlerini hangi faktörler altında ölçtüğü belirlenmiştir. Ancak açımlayıcı faktör analizi yapılmadan önce katılımcılardan toplanan verinin bu analiz için uygun olup olmadığı KMO testi ve Bartlett Küresellik testi ile test edilmiştir. Örneklem büyüklüğünün faktörleşmeye uygunluğunu test amacıyla yapılan KMO testi sonucu .896, Bartlett Küresellik testi ise 3191,3 (p<0.01) olarak bulunmuştur. KMO ve Bartlett Küresellik testi sonuçları verilerin faktörleşme için uygun olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2005).

Verilerin faktörleşme için uygun olduğunun belirlenmesinden sonra açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. AGBA'nın faktör deseninin belirlenmesinde üç temel değişken incelenmiştir. Bu değişkenlerden ilki öz değer istatistiğidir. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda 35 madde için öz değeri 1'in üzerinde olan 8 bileşen olduğu görülmüştür. Bu bileşenlerin varyansa yaptığı katkı %59.88'dir. Bu aşamadan sonra ikinci değişken olan yamaç birikinti grafiği incelenmiştir. Yamaç birikinti grafiği incelendiğinde dördüncü bileşenden sonra grafiğin kırıldığı görülmektedir. Hem öz değer istatistiği hem de yamaç birikinti grafiği incelendiğinde dört bileşenin varyansa önemli katkı sağladığı sonraki dört bileşenin ise varyansa hem küçük katkı sağladığı hem de katkı değerlerinin birbirine çok yakın olduğu görülmüştür. Açımlayıcı faktör analizinde incelenmesi gereken diğer bir değişken ise bileşenlerin toplam varyansa yaptığı katkıdır. İlk dört bileşenin varyansa yaptığı toplam katkı %49.62'dir. Bu nedenle, AGBA'nın faktör deseninin dört bileşenli olduğuna karar verilmiştir.

Bu aşamadan sonra açılımlı faktör analizi faktör sayısı dört ile sınırlandırılarak tekrar yapılmıştır. Tekrar yapılan açılımlı faktör analizinde AGBA'yı oluşturan maddelerin faktörleşmeleri için madde faktör yük değeri .32 olarak belirlenmiştir. Maddelerin binişikliğinin önlenmesi için maddenin aldığı faktör yük değerleri arasındaki farkın .20 olması ölçüt olarak kabul edilmiştir. Bu ölçütler dikkate alındığında AGBA'yı oluşturan 35 maddeden altısı binişik olması nedeniyle araçtan çıkarılmıştır. Bu maddeler 23., 24., 30., 31., 32. ve 33. maddelerdir.

Bu aşamada aracı oluşturan dört faktörün altında yer alan maddeler incelenmiş, aracın özgün yapısında yer alan faktörler göz önünde bulundurulmuş ve en son olarak aracın ilk Türkçe uyarlamasında ki isimlendirme de dikkate alınarak bu faktörler isimlendirilmiştir. AGBA'nın ilk altı maddesini oluşturan hem aracın özgün formunda hem de ilk Türkçe uyarlamasında "Maddi Gereksinim" olarak isimlendiren faktör aynı isimle isimlendirilmiştir. Maddi gereksinim faktörünü oluşturan altı maddenin faktör yük değerleri .58 ile .79 arasında değişmektedir. Tablo 3'de birinci faktörde yer alan maddeler ve bu maddelerin faktör yükleri gösterilmiştir.

Tablo 3

AGBA'nın 1. Faktöründeki Maddeler ve Maddelerin Faktör Yükleri

Madde	Faktör Yüğü
3. Çocuğumun terapi, özel eğitim, bakım ve bu gibi masrafları için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.	.79
6. Çocuğumun gereksinimi olan oyuncakları alabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.	.77
1. Yiyecek, ev kirası, tıbbi bakım, giyim, ulaşım gibi masraflarımı karşılamak için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.	.74
2. Çocuğum için gerekli özel araçları sağlayabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.	.70
4. Eşimin ve benim iş bulabilmemiz için yardıma gereksinimimiz var.	.63
5. Bazen çocuğuma bakan bakıcıya para ödeyebilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.	.58

Faktör yükleri .45 ile .74 arasında değişen maddelerden oluşan ikinci faktör, aracın özgün formu ve ilk Türkçe uyarlaması göz önünde bulundurularak "Çevreye Açıklama Gereksinimi" olarak isimlendirilmiştir. Bu faktörde yer alan madde sayısı yedidir. Maddeler ve maddelerin faktör yükleri Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4

AGBA'nın 2. Faktöründeki Maddeler ve Maddelerin Faktör Yükleri

Madde	Faktör Yüğü
10. Çocuğumun durumunu eşime ve eşimin ailesine açıklayabilmek için yardıma gereksinim duyuyorum.	.74
12. Komşum, arkadaşım veya bir yabancı, çocuğumun durumunu soruduğu zaman nasıl cevap vermem gerektiği konusunda daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.	.74
11. Eşimin, çocuğumuzun durumunu anlayabilmesi ve kabullenebilmesi için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.	.72
13. Çocuğumun durumunu diğer çocuklara açıklayabilmek için yardıma gereksinim duyuyorum.	.70
9. Çocuğumun durumunu kardeşlerine açıklayabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.	.65
23. Ailemizin <u>güç</u> zamanlarda birbirlerini nasıl destekleyeceklerini öğrenmek için yardıma gereksinim duyuyorum.	.54
7. Problemlerimin çözümünde bana yardım edebilecek din görevlileri ile daha fazla konuşmaya gereksinim duyuyorum.	.45

AGBA'nın üçüncü faktörü, aracın özgün formu ve ilk Türkçe uyarlaması temel alınarak "Bilgi Gereksinim" faktörü olarak isimlendirilmiştir. Bilgi gereksinimi faktörü dokuz maddeden oluşmaktadır ve bu maddelerin faktör yükleri .33 ile .71 arasında değişen değerler almaktadır. Bu faktörü oluşturan maddeler ve bu maddelerin faktör yükleri Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5

AGBA'nın 3. Faktöründeki Maddeler ve Maddelerin Faktör Yükleri

Madde	Faktör Yüğü
18. Çocuğumun davranışlarını nasıl kontrol edebileceğim hakkında yardıma gereksinim duyuyorum.	.71
15. Çocuğumla nasıl oynayacağım/nasıl konuşacağım hakkında yardıma gereksinim duyuyorum.	.66
17. Çocuğumun durumu hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.	.61
20. Çocuğumun şu anda yararlanabileceği kurumlar (merkez, okul, klinik, vb.) hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.	.61
19. Çocuğuma bazı becerileri nasıl öğreteceğim hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.	.60
22. Çocuğumun nasıl büyüüp geliştiği hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.	.59
16. Çocuğumla benzer özellikte çocuğı olan anne babalar hakkında yazılmış kitap, makale gibi materyalleri okumaya gereksinim duyuyorum.	.53
21. Çocuğumun ileride gidebileceği kurumlar hakkında bilgiye gereksinim duyuyorum.	.45
8. Kendime ayırabilecek daha fazla zamana gereksinim duyuyorum.	.40
14. Çocuğuma yardımcı olabilecek diş hekimini bulabilmek için yardıma gereksinim duyuyorum	.33

AGBA'nın dördüncü ve son faktörü, bu faktörü oluşturan maddelerin incelenmesi sonucunda "Genel Destek ve Toplumsal Hizmet Gereksinimi" olarak isimlendirilmiştir. Genel destek ve toplumsal hizmet gereksinimi faktörü, faktör yükleri .52 ile .75 arasında değışen altı maddeden oluşmaktadır. Genel destek ve toplumsal hizmet gereksinimi faktörünü oluşturan maddeler ve faktör yükleri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

AGBA'nın 4. Faktöründeki Maddeler ve Maddelerin Faktör Yükleri

Madde	Faktör Yüğü
27. Gerekli olduğı zaman çocuğumun bakımını üstlenebilecek bir bakıcı bulabilmek için yardıma gereksinim duyuyorum.	.75
29. Bir toplantıya (komşu ve akraba toplantıları gibi) katılacağım zaman çocuğumun uygun bakım alabileceği bakımevi ya da yuva bulabilmek için yardıma gereksinim duyuyorum.	.75
28. Çocuğum için yuva ve anaokulu bulabilmek için yardıma gereksinim duyuyorum.	.61
25. Ailem dinlenme, eğlenme etkinlikleri hakkında karar vermek ve yapmak için yardıma gereksinim duymaktadır.	.59
26. Ailemin içerisinde problemlerim hakkında konuşabileceğim birisine gereksinim duyuyorum.	.58
24. Ailem, ev işleri, çocuk bakımı ve diğere işleri kimlerin yapacağı hakkında karar verebilmek için yardıma gereksinim duymaktadır.	.52

Açımlayıcı faktör analizi sonuçları AGBA'nın dört faktörden ve 29 maddeden oluşan bir araç olduğunu göstermektedir. Alt faktörlere sahip olan ölçme araçlarında faktörler arasındaki ilişki ölçüğün yapısı hakkında da bilgi vermektedir. Bu nedenle, AGBA'yı oluşturan alt faktörlerin birbirleri ile ilişkisi de analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 7'de rapor edilmiştir. AGBA'yı oluşturan faktörlerin birbirleri ile korelasyon değerlerinin çok yüksek olmadığı görülmektedir. Engs (1996) bir yapıyı ölçen farklı faktörlerin arasındaki korelasyon değerinin yüksek olması (.60 ve üzeri) bu faktörlerin birbiriyle aynı şeyleri ölçtüğünü ve bu nedenle bu faktör ya da boyutların ayrı birer alt ölçek olamayacağını belirtmektedir. AGBA'nın alt faktörleri bu açıdan incelendiğinde Çevreye Açıklama Gereksinimi faktörü ile Genel Destek ve Toplumsal Destek Gereksinimi faktörünün korelasyon değerinin yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu faktörleri oluşturan maddeler incelendiğinde bu maddelerin bazılarının diğere faktörü oluşturan maddelerin ön gerekliliğı olma olasılığının yüksek olduğu görülmektedir. Bu yüksek korelasyon değerinin nedeninin bu gereklilik olduğu düşünölmüştür.

Tablo 7

AGBA'nın Alt Faktörlerin Birbirleri ile Korelasyonu

	Maddi Gereksinim	Çevreye Açıklama Gereksinimi	Bilgi Gereksinimi	Genel Destek ve Toplumsal Hizmet Gereksinimi
Maddi Gereksinim	-			
Çevreye Açıklama Gereksinimi	.48*	-		
Bilgi Gereksinimi	.35*	.56*	-	
Genel Destek ve Toplumsal Hizmet Gereksinimi	.32*	.60*	.51*	-

* .01 düzeyinde anlamlıdır (p<.01).

AGBA'nın Madde Toplam Puan Korelasyonu Bulguları ve Yorumları

Açımlayıcı faktör analizi sonuçları değerlendirilip ölçeğin faktör deseni ortaya çıktıktan sonra likert tipi ölçeklerin en önemli istatistiksel analizi madde analizidir (Tavşancıl, 2006). AGBA, dört faktörlü bir yapıya sahip olması nedeniyle madde toplam puan korelasyonu aracın tümü için yapıldığı gibi aynı zamanda faktörler içinde yapılmış ve rapor edilmiştir.

AGBA'yı oluşturan 29 maddenin, madde toplam puan korelasyonu Pearson momentler çarpımı korelasyonu ile hesaplanmıştır. Madde toplam puan korelasyonu, test maddelerinden alınan puan ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklayan bir istatistiktir (Büyüköztürk, 2007). Bu nedenle, maddenin toplam puana katkısı ve aracın iç tutarlığı hakkında bilgi verir. AGBA'nın 29 maddesi üzerinden yapılan madde toplam puan korelasyonu Tablo 8'de gösterilmiştir. AGBA'yı oluşturan maddelerin, madde toplam puan korelasyonlarının .29 ile .67 arasında değiştiği görülmektedir. Aracın tüm maddeleri üzerinden yapılan analizde Cronbach alfa değeri .92 olarak bulunmuştur. AGBA'nın 29 madde üzerinde Cronbach alfa değerinin .90'ın üzerinde olması aracın güvenilir olduğunu ve madde toplam puan korelasyon değerlerinin en düşük .29 olmasının ise aracın maddeler açısından da iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 8

AGBA Bütün Maddelerin Madde Toplam Puan Korelasyon Değerleri

Madde	r	Madde	r	Madde	r
1	.40	11	.56	21	.29
2	.53	12	.60	22	.47
3	.42	13	.63	23	.67
4	.39	14	.49	24	.57
5	.46	15	.48	25	.61
6	.49	16	.29	26	.55
7	.47	17	.41	27	.44
8	.49	18	.55	28	.49
9	.55	19	.35	29	.42
10	.61	20	.42		

AGBA'nın dört faktörünü oluşturan maddelerin madde toplam puan korelasyonları da alt ölçeklerin iç tutarlılığını incelenmek amacıyla analiz edilmiştir. Alt ölçeklere göre madde toplam puan korelasyon değerleri Tablo 9'da verilmiştir. Alt ölçeklerin Cronbach alfa değerleri, Maddi Gereksinim alt ölçeği için .83; Çevreye Açıklama Gereksinimi alt ölçeği için .85; Bilgi Gereksinimi alt ölçeği için .80; ve Genel Destek ve Toplumsal Hizmet Gereksinimi alt ölçeği için .82'dir. AGBA'nın faktörlerine göre Cronbach alfa değerlerinin .80'nin

üzerinde olması aracın güvenilir olduğunu göstermektedir. Aynı şekilde madde toplam puan korelasyon değerlerinin faktörler boyutunda en düşük .35 olması da faktörlerin iç tutarlığının olduğunu göstermektedir.

Tablo 9

AGBA Alt Ölçeklerine Göre Maddelerin Madde Toplam Puan Korelasyon Değerleri

Maddi Gereksinim		Çevreye Açıklama Gereksinimi		Bilgi Gereksinimi		Genel Destek ve Toplumsal Hizmet Gereksinimi	
Madde	r	Madde	r	Madde	r	Madde	r
1	.61	7	.46	8	.44	24	.58
2	.64	9	.59	14	.40	25	.64
3	.66	10	.69	15	.58	26	.60
4	.52	11	.62	16	.41	27	.57
5	.51	12	.69	17	.49	28	.54
6	.68	13	.68	18	.63	29	.56
		23	.57	19	.45		
				20	.51		
				21	.35		
				22	.51		

AGBA Güvenirlik Çalışmaları ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Ölçme araçlarının güvenilir olması bu araçların çeşitli karar alma süreçlerinde kullanılması nedeniyle son derece önemlidir. Ölçeklerin ya da ölçme araçlarının güvenilirliklerinin yüksek olması bu araçlar ile yapılan bağımsız ölçümlerin sonuçlarının da birbiriyle yüksek düzeyde benzerlik ve kararlılık göstermesi ile sonuçlanır (Büyüköztürk, 2007). AGBA'nın yetersizliği olan bireylerin ailelerine verilecek hizmetlerin planlanmasında kullanılması nedeniyle yüksek güvenirlığe sahip olması gerekmektedir. Bu nedenle AGBA'nın güvenirlığının değerlendirilmesinde iki yöntem kullanılmıştır: Test-tekrar test ve iç tutarlılık yöntemi.

Test tekrar test yöntemi, ölçeklerin ya da ölçme araçlarının zamana karşı tutarlılığını değerlendirmek amacıyla yaygın bir şekilde kullanılan bir istatistiksel analiz yöntemidir. AGBA'nın test tekrar test güvenirlığının değerlendirilmesi için ilk uygulamadan altı ay sonra aynı katılımcılardan (n = 30) tekrar veri toplanmıştır. Bu iki ölçüm arasındaki ilişki Pearson momentler çarpımı korelasyonu ile değerlendirilmiştir. AGBA'nın test tekrar test güvenirligi hem toplam puan hem de alt ölçekler boyutunda Tablo 10'da rapor edilmiştir. AGBA'nın toplam puan üzerinden hesaplanan test tekrar test güvenirligi .92'dir ($p < .01$). AGBA'yı oluşturan alt ölçeklerin test-tekrar test güvenirligi; Maddi Gereksinim alt ölçeği için .86 ($p < .01$), Çevreye Açıklama Gereksinimi alt ölçeği için ise .90 ($p < .01$), Bilgi Gereksinimi alt ölçeği için .87 ($p < .01$), Genel Destek ve Toplumsal Hizmet Gereksinimi alt ölçeği için .83 ($p < .01$) olarak hesaplanmıştır.

Tablo 10

AGBA Test Tekrar Test Analiz Sonuçları

AGBA Alt Ölçekler	İlk Uygulama		İkinci Uygulama		Korelasyon
	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	
Maddi Gereksinim	13	3	14	3	.86*
Çevreye Açıklama Gereksinimi	15	5	15	4	.90*
Bilgi Gereksinimi	23	4	23	5	.87*
Genel Destek ve Toplumsal Hizmet Gereksinimi	13	4	12	4	.83*
Toplam Puan	65	13	63	13	.92*

Ölçeklerin ya da ölçme araçlarının güvenirlğinde kullanılan bir diğer yöntem de iç tutarlılıktır ve bu amaca yönelik olarak Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır. İç tutarlılık değerinin yüksek olması ölçeği oluşturan maddelerin hepsinin aynı değişkeni ya da yapıyı ölçtüğünü göstermektedir (Cohen ve Swerdlik, 2013). Bu durum ölçme aracının homojenliğinin bir kanıtı olarak değerlendirilir (Cohen ve Swerdlik). AGBA'nın iç tutarlık

verileri incelendiğinde hem AGBA'nın tüm maddeler üzerinde hem de alt ölçekler boyutunda .80'in üzerinde iç tutarlılık değerlerine sahip olduğu görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

AGBA'nın bu çalışmada ortaya çıkan faktör deseni ve madde sayısı hem Sucuoğlu tarafından yapılan uyarlama çalışmasında hem de Akçamete ve Kargın tarafından farklı bir yetersizlik türüne sahip çocukların ebeveynleri ile yapılan çalışmasında elde edilenlerden farklıdır. AGBA, Sucuoğlu ile Akçamete ve Kargın tarafından yapılan çalışmalarda özgün formundaki gibi altı faktörlü yapısını korurken bu çalışmada faktör yapısı değişmiş ve dört faktöre düşmüştür. Bunun yanı sıra Sucuoğlu tarafından gerçekleştirilen uyarlama çalışmasında AGBA'nın madde sayısı 24 iken bu çalışma da AGBA'nın madde sayısı 29'dur. AGBA'nın hem faktör deseninde ki hem de madde sayısında ki bu değişikliğin bazı olası nedenleri söz konusudur. İlk olarak 1995 yılında gerçekleştirilen uyarlama çalışmasından bu yana Türkiye'deki özel eğitim koşulları ve ailelerin beklentileri ciddi şekilde değişmiştir. Bu değişim sadece özel eğitim alanında ki uygulamalar ile de sınırlı değildir. Söz konusu tarihten bu yana ülkenin ekonomik, sosyolojik ve kültürel yapısında da ciddi değişiklikler söz konusudur. Bu durum ailelerin beklentilerinin belirli başlıklar altında toplanmasına neden olduğu gibi beklentilerinin miktarını da artırmış olabilir. Hem özel eğitim alanında hem de Türkiye'nin sosyal ve toplumsal alanında meydana gelen bu değişimler AGBA'nın faktör yapısındaki ve madde sayısındaki değişimin nedeni olabilir. Bu çalışmada diğer iki çalışmadan daha farklı sonuçlara ulaşılmışının bir diğer nedeni de AGBA'nın geçerlik ve güvenirlik çalışmasının yapıldığı yetersizlik türünün farklılığı olabilir. Sucuoğlu (1995) tarafından gerçekleştirilen uyarlama çalışmasında veriler zihinsel ve otistik yetersizliği olan bireylerin ebeveynlerinden toplanmıştır. Akçamete ve Kargın (1996) tarafından yapılan çalışmada ise veriler hem işitme yetersizliği olan bireylerin ebeveynlerinden hem de sadece annelerden toplanmıştır. Söz konusu iki araştırmanın faktörler altında toplanan maddelerin sayısı da faktör yükleri de birbirinden farklıdır. Bu çalışma da ise veriler sadece orta ve ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireylerin ebeveynlerinden toplanmıştır. Bu nedenle araştırma sonuçlarının birbirinden farklı olması doğal karşılanabilir. Diğer bir deyişle veri toplanan ebeveynlerin yetersizliğe sahip olan çocuklarının yetersizlik türlerinin farklı olmasının AGBA'nın geçerlik ve güvenirlik sonuçlarının birbirinden farklı olmasına neden olmuş olabilir. Bu nedenle, bu araştırmanın sonucunda ulaşılan AGBA formunun geçerlik ve güvenirlik sonuçları orta ve ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireylerin ebeveynleri için geçerlidir ve bu evren ile sınırlıdır.

Özgün ölçekte ve ilk Türkçe'ye uyarlama çalışmasında altı faktörden oluşan ölçek bu çalışmanın örneklem grubundan elde edilen verilerle yapılan değerlendirmede dört faktörlü bir yapı ortaya koymaktadır. Bu durum var olan çalışmada yer alan katılımcıların maddi destek, çevreye açıklama ve bilgi gereksinimi alt boyutlarını oluşturan ifadeleri özgün çalışmadakiyle benzer gereksinim kategorileri olarak algıladıklarını göstermektedir. Ancak katılımcıların özgün ölçekteki toplumsal hizmetler, aile işleyişi ve destek alt boyutlarında yer alan maddelerde ifade edilen gereksinimleri farklı gereksinim kategorileri olarak değil de aynı türden gereksinimler olarak algıladıkları ve bu yönde tepki vermiş olma olasılıklarıyla açıklanabilir. Bu çalışma kapsamında yukarıda açıklanan çeşitli psikometrik özellikler nedeniyle ölçekten çıkartılması uygun görülen altı ölçek maddesindeki ifadeler katılımcılar tarafından gereksinim ya da öncelikli gereksinim olarak algılanmıyor olabileceğinden düşük yük değerleri ve diğer psikometrik özellikleri sergilemiş olabilirler.

AGBA'nın alt ölçekleri arasındaki korelasyonun orta büyüklükte olması aracın dört faktörlü yapısı ile uyumludur. Bunun yanı sıra, madde toplam puan korelasyonları ve test tekrar test analizleri AGBA'nın homojen ve zamana karşı kararlı bir araç olduğunu göstermektedir. Bailey ve Simeonsson (1988) AGBA'yı geliştirdikleri çalışmada sadece test tekrar test güvenirliği sonuçlarını rapor etmişlerdir. Bu çalışmada AGBA'nın test tekrar test güvenirliği anne ve baba olma durumuna göre ayrı ayrı hesaplanmamıştır. Ancak bu çalışmada elde edilen test tekrar test güvenirliği Bailey ve Simeonsson tarafından elde edilen test tekrar test güvenirliği katsayısından yüksektir. AGBA'nın Türkçe'ye uyarlanma çalışması olan Sucuoğlu (1995) ve işitme yetersizliği olan çocukların ebeveynleri ile tekrarlanan geçerlik ve güvenirlik çalışması olan Akçamete ve Kargın'ın (1996) çalışmasında

güvenirlik verileri iç tutarlılık ile hesaplanmıştır. Bu nedenle bu çalışmada elde edilen test tekrar test güvenilirliği Türkiye'de yapılan diğer çalışmalar ile karşılaştırılamamıştır.

Sucuoğlu (1995) AGBA'nın tüm maddeler üzerinden iç tutarlılık katsayısını .90 olarak rapor etmiştir. Bu çalışmada AGBA'nın tüm maddeleri üzerinden elde edilen iç tutarlılık katsayısı .92'dir. Bu nedenle, ölçeğin 29 maddeli ve dört faktörlü yapısının iç tutarlılığının daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Akçamete ve Kargın (1996) çalışmalarında AGBA'nın tüm maddeler üzerinden iç tutarlılık katsayısını rapor etmek yerine alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayılarını rapor etmişlerdir. Bu çalışmada AGBA'nın faktör yapısı ve madde sayısı değiştiği için bu çalışmada elde edilen alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları ile Akçamete ve Kargın tarafından rapor edilen alt ölçek iç tutarlılık katsayılarının karşılaştırılmasının sağlıklı bir değerlendirme vermeyeceği düşünülmüştür.

AGBA'dan elde edilen veriler çözümlenirken toplam puan hesaplanabilmektedir. AGBA'yı oluşturan maddelerin hiç biri ters puanlanmamaktadır. Bu nedenle maddelere verilen puanlar doğrudan toplanarak aile gereksiniminin miktarı toplam puan üzerinden belirlenebilir. AGBA'dan alınabilecek en düşük puan 29 en yüksek puan ise 87 dir. AGBA aile ile ilgili bilimsel çalışmalarda toplam puan üzerinden değerlendirilme yapılmasına uygun bir araçtır. Psikometrik özellikleri bu değerlendirmelerin geçerliğini ve güvenilirliğini desteklemektedir. Ancak özel uygulamalarda ve rehabilitasyon hizmetlerinde AGBA'nın maddeler ya da alt ölçekler boyutunda değerlendirilmesi daha etkili uygulamalar yapılmasına olanak sağlayacaktır. Maddi gereksinim alt ölçeği toplam altı maddeden oluşmaktadır. Bu alt ölçekten alınabilecek en düşük puan altı iken en yüksek puan 18'dir. Çevreye açıklama gereksinimi alt ölçeği yedi maddeden oluşmaktadır. Bu alt ölçekten alınabilecek en düşük puan yedi ve en yüksek puan 21'dir. Bilgi gereksinimi alt ölçeği 10 maddeden oluşmaktadır. Bu alt ölçekten alınabilecek en düşük puan 10 iken en yüksek puan 30'dur. AGBA'nın son alt ölçeği olan genel destek ve toplumsal hizmet gereksinimi alt ölçeği altı madden oluşmaktadır. Bu alt ölçeğin puanlanması ve değerlendirilmesi maddi gereksinimler alt ölçeği ile aynıdır. Ölçekten ve alt ölçeklerden alınan puanlar arttıkça ailelerin gereksinim düzeylerinin de arttığı söylenebilir.

Sonuç olarak, AGBA'nın geçerlik ve güvenilirliğinin değişen Türkiye koşullarında yeniden değerlendirilmesi ve yetersizliği olan çocukların ailelerinin gereksinimlerinin belirlenmesinde geçerli ve güvenilir bir aracın kazandırılması amacıyla gerçekleştirilen çalışma sonucunda AGBA'nın geçerli ve güvenilir bir araç olduğu görülmüştür.

KAYNAKLAR

- Akçamete, G., & Kargın, T. (1998). İşitme engelli çocuğa sahip ailelerin gereksinimlerinin belirlenmesi. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(1), 7-24.
- Bailey, D. B., & Simeonsson, R. J. (1988). Assessing needs of families handicapped infants. *The Journal of Special Education*, 22(1), 117-127.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı (7. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cohen, R. J., & Swerdlik, M. E. (2013). *Psikolojik test ve değerlendirme: Testlere ve ölçmeye giriş. (Çev. Ed. E. Tavşancıl)*. Ankara: Nobel Akademi. (Orijinal eserin yayın tarihi 2010).
- Engs, R. C. (1996). Construct validity and re-assessment of the reliability of the healthconcern questionnaire. *Advances in Health Education/Current Research Volume, 4*, (303-313).
- Gupta, A., & Singhal, N (2005). Psychosocial support for families of children with autism. *Asia Pacific Disability Rehabilitation Journal*, 16(2), 62-83.
- Kalaycı, Ş. (2005). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil.
- .Sucuoğlu, B. (1995). Özürlü çocuğu olan anne-babaların gereksinimlerinin belirlenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 2(1), 10-18.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel.

Summary

Revaluation of the Reliability and Validity of the Family Needs Survey*

Atilla Cavkaytar**
Anadolu University

Avşar Ardiç***
Ege University

Veysel Aksoy****
Pamukkale University

The planning for the necessary services for identifying and meeting the family needs, and regulating the existing services for meeting these needs will both contribute to the development of the children with disabilities and ensure that other resources for services are more effective. Therefore, Bailey and Simeonsson (1988) developed the Family Needs Survey (FNS) for assessing the needs of families of children with disabilities. Sucuoğlu (1995) adapted FNS to the Turkish culture and then Akçamete and Kargin (1996) reevaluated the validity and reliability of FNS with families of children with hearing impairment. However, the needs of families of children with disabilities and the services available to these families has changed over time in Turkey.

Purpose

This study aims to reevaluate the validity and reliability of Family Needs Survey, which was adapted to the Turkish culture by Sucuoğlu (1995), under the current cultural conditions.

Method

The items of FNS were reviewed under the supervision of the researcher who adapted FNS to the Turkish culture. These reviews of FNS were applied to 219 parents who have children with moderate and severe intellectual disabilities. First the data was transferred to the computer and then it was analyzed by using an

*This research was designed within context of " Family Information and Support Training Program, e-ABDEP: Online Information and Support Services Activity in the Training of Parents with Children with Intellectual Disabilities" which was supported by TUBITAK (110K255) and Anadolu University(1005E102).

**Prof. Dr., Anadolu University, EducationFaculty Department of Special Education, E-mail: acavkayt@anadolu.edu.tr

***Ph.D., Ege University, EducationFaculty, Department of Special Education, , E-mail:avsar.ardic@ege.edu.tr

****Ph.D., Pamukkale University, EducationFaculty, Department of Special Education, E-mail: vaksoy@pau.edu.tr

exploratory factor analysis and item analysis for assessing the construct validity of FNS. The reliability of FNS was reevaluated using test-retest analysis and internal consistency coefficient.

Results and Discussion

After exploratory factor analysis, researchers found that FNS consists of 29 items under the four factors. These factors are: (a) Financial Needs, (b) Explaining the Families' Social Environment, (c) Needs for Information and (d) Needs of General Support and Social Services. The correlations of the factors of FNS was at a statistically acceptable level (.60 and above). Item-total correlations of the items of FNS ranged between .29 and .67. Cronbach alpha coefficient and test-retest reliability coefficient of FNS were .92.

Conclusion

After analyzing the validity and reliability of FNS, it has been concluded that FNS is valid and reliable with its 29 items under the four factors. This study showed that factor pattern and number of items were different from both of the studies by Sucuoğlu (1995) and Akçamete and Kargin (1996). Sucuoğlu, Akçamete and Kargin found a six-factor structure and 24 items within the FNS.

The data obtained from a total score may be calculated with FNS. None of the items were reverse scored. For this reason, the points awarded to the items collected directly out of the total score were determined by the amount of family needs. FNS score ranges from a low 29 and high of 87. FNS is an appropriate tool to evaluate the family needs. In the current situation in Turkey the FNS is a reliable and valid tool to evaluate the needs of families who have children with disabilities.